

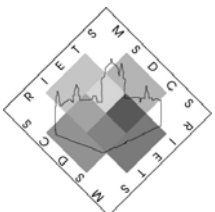
Kollel Yom Rishon

Pesach Sheni

1. Bamidbar 9:1-14
2. Rashi Bamidbar 9:1
3. Gemara Pesachim 93a
4. Rambam Sefer Hamitzvos 57
5. Rambam Hilchos Korban Pesach 5:1-3, 7
6. Sefer HaChinuch 380
7. Shemos 12
8. Rashi Shemos 12:6, 48

Rav Shmuel Hain

Sunday, May 23, 2005

**Kollel Yom Rishon is a program of the Max Stern Division of
Communal Services of the Rabbi Isaac Elchanan
Theological Seminary, an affiliate of Yeshiva University**

www.KollelYomRishon.org

1. במדבר פרק ט

(א) וידבר ה' אל משה במדבר סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר: (ב) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו: (ג) בארבעה עשר יום בחדש הזה בין הערבים תעשו אתו במועדו ככל חקתי וככל משפטיו תעשו אתו: (ד) וידבר משה אל בני ישראל לעשת הפסח: (ה) ויעשו את הפסח בראשון בארבעה עשר יום לחדש בין הערבים במדבר סיני ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל: (ו) ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשת הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא: (ז) ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקרב את קרבן ה' במעדו בתוך בני ישראל: (ח) ויאמר אלהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם: (ט) וידבר ה' אל משה לאמר: (י) דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם או לדרתיכם ועשה פסח לה': (יא) בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על מצות ומררים יאכלו: (יב) לא ישאירו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו ככל חקת הפסח יעשו אתו: (יג) והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה כי קרבן ה' לא הקריב במעדו חטאו ישא האיש ההוא: (יד) וכי יגור אתכם גר ועשה פסח לה' כחקת הפסח וכמשפטו כן יעשה חקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ:

2. רש"י במדבר פרק ט

(א) **בחדש הראשון** - פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר, למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה. ולמה לא פתח בזה, מפני שהוא גנותן של ישראל, שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד:
(ז) **למה נגרע** - אמר להם אין קדשים קרבים בטומאה. אמרו לו יזרק הדם עלינו ככהנים טהורים ויאכל הבשר לטהורים. אמר להם עמדו ואשמעה, כתלמיד המובטח לשמוע מפי רבו. אשרי ילוד אשה שכך מובטח, שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם השכינה. וראויה היתה פרשה זו להאמר ע"י משה כשאר כל התורה כולה, אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן, שמגלגלין זכות ע"י זכאי:

3. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף צג עמוד א

תנו רבנן: חייב כרת על הראשון, וחייב כרת על השני דברי רבי. רבי נתן אומר: חייב כרת על הראשון, ופטור על השני. רבי חנניא בן עקביא אומר: אף [על] הראשון אינו חייב כרת אלא אם כן לא עשה את השני. ואזדו לטעמייהו, דתניא: גר שנתגייר בין שני פסחים, וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים - חייב לעשות פסח שני. דברי רבי. רבי נתן אומר: כל שזקוק לראשון - זקוק לשני, כל שאין זקוק לראשון - אין זקוק לשני. במאי קמיפלגי? רבי סבר: שני רגל בפני עצמו הוא, רבי נתן סבר: שני תשלומין דראשון הוא, תקוני לראשון לא מתקין ליה. ורבי חנניא בן עקביא סבר: שני תקנתא דראשון הוא. ושלשתן מקרא אחד דרשו: (במדבר ט) והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה. רבי סבר: (במדבר ט) וחדל לעשות הפסח ונכרתה - דלא עבד בראשון, אי נמי (במדבר ט) קרבן ה' לא הקריב במעדו - בשני. - וממאי (דהא) [דהאי] חטאו ישא כרת הוא? קסבר, מגדף היינו מברך השם, וכתוב במברך את השם (ויקרא כד) ונשא חטאו, וגמר האי חטאו דהכא מחטאו דהתם, מה להלן כרת - אף כאן נמי כרת. ורבי נתן סבר: (במדבר ט) וחדל לעשות הפסח ונכרתה, דהאי כי לשון דהא הוא, והכי קאמר רחמנא: דהא קרבן ה' לא הקריב במעדו בראשון. - האי חטאו ישא מאי עביד ליה? - קסבר: מגדף לאו היינו מברך את השם, וגמר האי חטאו דהתם מהאי חטאו דהכא, מה הכא כרת - אף התם כרת. ורבי חנניא בן עקביא סבר: וחדל לעשות הפסח ונכרתה, אי קרבן ה' לא הקריב במעדו בשני. - והאי חטאו ישא מאי עביד ליה? - כדאמרן. הלכך: הזיד בזה ובזה - דברי הכל חייב, שגג בזה ובזה - דברי הכל פטור, הזיד בראשון ושגג בשני - לרבי ולרבי נתן מחייבי, לרבי חנניא בן עקביא פטור. שגג בראשון והזיד בשני - לרבי חייב, לרבי נתן ולרבי חנניא בן עקביא פטור.

4. ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה נז

המצוה הנ"ז היא שצונו לשחוט פסח שני מי שנמנע ממנו פסח ראשון והוא אמרו יתעלה (בהעל"ט) בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אותו. ובכאן יש למקשה שיקשה עלי ויאמר אלי למה זה תמנה פסח שני וזה סותר מה שהקדמת בשרש השביעי באמרו שדין המצוה לא יימנה מצוה בפני עצמה, ידע מקשה קושיא זאת שהחכמים כבר חלקו בפסח שני אם יהיה דינו כדין פסח ראשון או הוא צווי נאמר בעצמו ופסקה ההלכה שהוא צווי נאמר בעצמו. ולכן ראוי למנות אותו בפני עצמו. ובגמר פסחים (צג א) אמרו חייב כרת על הראשון וחייב כרת על השני דברי רבי ר' נתן אומר חייב כרת על הראשון ופטור על השני ר' חנניא בן עקביא אומר אף על הראשון אינו חייב כרת אלא אם כן לא עשה שניהם. ושאל התלמוד ואמר במאי קא מיפלגי רבי סבר שני רגל בפני עצמו הוא ור' נתן סבר שני תשלומין לראשון הוא. הנה כבר התבאר מה שרמזנו אליו. ושם (צג ב) אמרו הילכך הזיד בזה ובזה, כלומר שלא הקריב פסח ראשון ולא פסח שני בזדון, דברי הכל חייב. שגג בזה ובזה דברי הכל פטור. הזיד בראשון ושגג בשני לרבי ורבי נתן חייב ולרבי חנניא בן עקביא פטור. וכן כשהזיד בראשון והקריב השני הוא חייב לרבי לפי שאין לדעתו השני תשלומין לראשון. וההלכה בזה כרבי. וזאת המצוה אין הנשים חייבות בה. שכבר התבאר שם (עט ב, צא ב) שהאשה בשני רשות. וכבר התבאר משפטי מצוה זו ג"כ בגמר פסחים (עט - פא א, צב - צא א):

5. רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק ה

הלכה א - מי שהיה טמא בשעת שחיטת הפסח שאין שוחטין עליו, או שהיה בדרך רחוקה, או נאנס באונס אחר, או ששגג ולא הקריב בראשון, הרי זה מביא פסח בארבעה עשר לחדש השני בין הערבים, ושחיטת פסח זה מצות עשה בפני עצמו ודוחה את השבת שאין השני תשלומין לראשון אלא רגל בפני עצמו לפיכך חייבין עליו כרת.

הלכה ב - כיצד מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון אם הזיד ולא הקריב בשני חייב כרת, ואם שגג או נאנס אף בשני פטור, הזיד ולא הקריב בראשון הרי זה מקריב בשני, ואם לא הקריב בשני אף על פי ששגג הרי זה חייב כרת שהרי לא הקריב קרבן ה' במועדו והיה מזיד, אבל מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון, אע"פ שהזיד בשני אינו חייב כרת, שכבר נפטר בפסח ראשון מן הכרת. *השגת הראב"ד* מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון אם הזיד. *א"א שנה זה במשנתו כרבי, ור' נתן ור' חנינא בן עקביא פליגי עליה. השגת הראב"ד* אע"פ שהזיד בשני. *א"א עכשיו סותר את דבריו ומאי שנא טמא ודרך רחוקה והזיד בשני משוגג או נאנס בראשון והזיד בשני.*

הלכה ג - ומי שהיה בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו את הדם, אף על פי שבא לערב לא הורצה וחייב בפסח שני.
הלכה ז - גר שנתגייר בין פסח ראשון לפסח שני, וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים, חייבין לעשות פסח שני, ואם שחטו עליו בראשון פטור.

6. ספר החינוך מצוה שפ

מצות פסח שני בארבעה עשר באייר

שיעשה פסח שני בארבעה עשר באייר כל מי שלא יכול לעשות פסח ראשון בארבעה עשר בניסן, כגון מחמת טומאה או שהיה בדרך רחוקה, שנאמר [במדבר ט', י"א] *בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אותו. ועוד הורונו חכמים זכרונם לברכה [פסחים צ"ג ע"א] דלאו דוקא טומאה וריחוק הדרך לבד, אלא כל ששגג או נאנס או אפילו הזיד ולא הקריב בראשון מקריב בשני. שרשי המצוה, לפי שמצות הפסח הוא אות חזק וברור לכל רואי השמש בחידוש העולם, כי אז בעת ההיא עשה עמנו האל ברוך הוא נסים ונפלאות גדולות ושינה טבע העולם לעיני עמים רבים, וראו כל עמי הארץ כי השגחתו ויכלתו בתחתונים, ואז בעת ההיא האמינו הכל, ויאמינו כל הבאים אחריהם לעולם באמת, שהוא ברוך הוא ברא העולם יש מאין בעת שרצה, והוא העת הידוע, ואף על פי שבריאת היש מן האין הוא דבר נמנע מדרך הטבע, כי כמו כן נמנע לבקוע מצולות ים עד עבור בתוכו עם כבד ביבשה וישוּבו למקומן, ולהחיות עם גדול ורב ארבעים שנה מלחם היורד מן השמים יום יום, ויתר האותות והמופתים שעשה לנו בעת ההיא שכולן נתחדשו בהפך הטבעים. וענין חידוש העולם הוא העמוד החזק באמונתנו ובתורתנו, כי למאמיני הקדמות אין תורה וחלק לעולם הבא עם ישראל. ידוע הדבר, אין להאריך במפורסם. על כן היה מרצונו ברוך הוא לזכות במצוה זו הנכבדת כל איש מישראל ואל יעכבהו אונס וריחוק מקום מעשותה, כי אם יקרהו עון שנאנס בחדש הראשון ולא זכה בה עם הקודמין יעשה אותה בחדש השני. ולפי שהוא יסוד גדול בת, הגיע החיוב גם כן אף על הגר שנתגייר בין פסח ראשון לשני, וכן קטן שהגדיל בין שני הפסחים, שחייבין לעשות פסח שני. **מדיני המצוה** מה שאמרו זכרונם לברכה בפסחים פרק מי שהיה טמא [צ"ה ע"א] מה בין ראשון לשני, הראשון חמץ אסור בבל יראה ובבל ימצא, והשני חמץ ומצה עמו בבית, והשני אינו נוהג אלא יום אחד ואין שם יום טוב ואיסור מלאכה, והראשון טעון הלל באכילתו והשני אין טעון הלל באכילתו, וזהו טעונון הלל בעשיתו. ושניהם נאכלין צלי על מצות ומרורים, שבפירוש נאמר בכתוב כן. ושניהם דוחין את השבת, ובשניהם אין מותרין ולא שוברין עצם, שבפירוש הזהיר הכתוב גם בזה בלא תותירו ועצם לא ישברו בו. **ואם תשאל בני**, ולמה לא ישוּו שניהם בכל דבר, שהרי בפירוש נאמר כאן בפסח שני ככל חקת הפסח יעשו אתו, דע כי כבר עוררו אותנו חכמים זכרונם לברכה בזה וביארו בפרק מי שהיה טמא [שם] שבמצוות שבגופו של פסח הכתוב מדבר, כגון לאוכלו על מצות ומרורים, ושלא להשאיר ממנו, ושלא לשבור בו עצם כמו שפירשנו. ולמדנו לומר כן מאשר פירש הכתוב כאן בפסח שני קצת מדיניו, ואילו היה שוה לגמרי עם הראשון יאמר ככל חקת הפסח וגו' ודיו. וכן אמרו שם מה עצם מיוחד שבגופו אף כל וכו'.*

וכן מענין המצוה מה שאמרו גם כן [שם צ"ג ע"א] שהטמא שנדחה לפסח שני הוא מי שנטמא בטומאה חמורה המעכבתו מלאכול הפסח, כגון זבים וזבות נדות ויולדות ובוועלי נדות. וכן טמא מת שנטמא בטומאה מן המת שהנזיר מגלה עליה וכמו שפירשנו בסדר נשא [מצוה שע"ו]. אבל אם היה טמא בשאר טומאות מן המת שאין הנזיר מגלה עליה, וכן אם נגע בנבלה ובשרץ וכיוצא בהן, ואפילו ביום י"ד, הרי זה טובל ושוחטין עליו אחר טבילה, ולערב כשיעריב שמשו אוכל פסחו. וכן מענין המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה שם בפרק מי שהיה טמא [צ"ג ע"ב] על דרך ההלכה המקיימת, שדרך רחוקה תקרא כל שהוא רחוק מחומות ירושלים חמשה עשר מילין, אבל פחות מיכן אין נקרא דרך רחוקה. ויתר פרטיה במסכת פסחים [פרק מי שהיה טמא]. **ונהגת מצוה זו** בזמן הבית, בזכרים בתורת חיוב ובנקבות בתורת רשות, שכן הורונו זכרונם לברכה [שם צ"א ע"ב] שנשים שנדחו לפסח שני מפני טומאה או מפני אחד מהדברים שזכרנו, שעשית הפסח שני להם רשות, רצו שוחטין רצו אין שוחטין, ומן הטעם הזה אין שוחטין עליהן בפני עצמן בשבת.

והאיש העובר על זה והזיד וביטל עשה זה ולא הקריב פסח שני כשנאנס ולא יכול להקריב פסח ראשון חייב כרת, זהו דעת רבי במשנה, אבל רבי נתן ורבי חנינא ורבי עקיבא פוטרין אותו מן הכרת מכיון שלא הזיד בראשון. ואין צריך לומר שאם הזיד וביטל הראשון, וביטל גם השני בין בזדון בין בשגגה, שחייב כרת לדברי הכל מכיון שהזיד ולא הקריב קרבן ה' במועדו. וזאת היא אחת משתי מצוות עשה שבתורה שמתחייבין עליה כרת, כמו שאמרנו בסדר בא אל פרעה [מצוה ה'].

7. שמות פרק יב

(א) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר: (ב) החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה:
(ג) דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבת שה לבית: (ד) ואם ימעט הבית מהית משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפשת איש לפי אכלו תכסו על השה: (ה) שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם מן הכבשים ומן

העזים תקחו: (ו) והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים: (ז) ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם: (ח) ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מררים יאכלוהו: (ט) אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו: (י) ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו: (יא) וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא לה: (יב) ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה': (יג) והיה הדם לכם לאת על הבתים אשר אתם שם וראיתי את הדם ופסחתי עלכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכתי בארץ מצרים: (יד) והיה היום הזה לכם לזכרון וחגתם אתו חג לה' לדרתים חקת עולם תחגוהו: (טו) שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתים כי כל אכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשון עד יום השביעי: (טז) וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם: (יז) ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את היום הזה לדרתים חקת עולם: (יח) בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצת עד יום האחד ועשרים לחדש בערב: (יט) שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי כל אכל מחמצת ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל בגר ובאזרח הארץ: (כ) כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבתים תאכלו מצות: (כא) ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אלהם משכו וקחו לכם צאן למשפחתים ושחטו הפסח: (כב) ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות מן הדם אשר בסף ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר: (כג) ולנגף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף: (כד) ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם: (כה) והיה כי תבאו אל הארץ אשר יתן ה' לכם כאשר דבר ושמרתם את העבדה הזאת: (כו) והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבדה הזאת לכם: (כז) ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחוו: (כח) וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו: (כט) ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור בארץ מצרים מבכר פרעה הישב על כסאו עד בכור השבי אשר בבית הבור וכל בכור בהמה: (ל) ויקם פרעה לילה הוא וכל עבדיו וכל מצרים ותהי צעקה גדלה במצרים כי אין בית אשר אין שם מת: (לא) ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו צאו מתוך עמי גם אתם גם בני ישראל ולכו עבדו את ה' כדברכם: (לב) גם צאנכם גם בקרכם קחו כאשר דברתם ולכו וברכתם גם אתי: (לג) ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ כי אמרו כלנו מתים: (לד) וישא העם את בצקו טרם יחמץ משארתם צררת בשמלתם על שכמם: (לה) ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלת: (לו) וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלו וינצלו את מצרים: (לז) ויסעו בני ישראל מרעמסס סכתה כשש מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף: (לח) וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר מקנה כבד מאד: (לט) ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם: (מ) ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה: (מא) ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים: (מב) ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה לה' שמרים לכל בני ישראל לדרתם: (מג) ויאמר ה' אל משה ואהרן זאת חקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו: (מד) וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אתו או יאכל בו: (מה) תושב ושכיר לא יאכל בו: (מו) בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה ועצם לא תשברו בו: (מז) כל עדת ישראל יעשו אתו: (מח) וכי יגור אתך גר ועשה פסח לה' המול לו כל זכר ואז יקרב לעשתו והיה כאזרח הארץ וכל ערל לא יאכל בו: (מט) תורה אחת יהיה לאזרח ולגר הגר בתוכם: (נ) ויעשו כל בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואת אהרן כן עשו: (נא) ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם:

8. רש"י שמות פרק יב

(ו) והיה לכם למשמרת - זה לשון בקור שטעון בקור ממום ארבעה ימים קודם שחיטה, ומפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ארבעה ימים מה שלא צוה כן בפסח דורות, היה ר' מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר (יחזקאל טז ח) ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים, הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו ולא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר (שם ז) ואת ערום ועריה, ונתן להם שתי מצות דם פסח ודם מילה, שמלו באותו הלילה, שנאמר (שם ו) מתבוססת בדמיך, בשני דמים, ואומר (זכרי' ט יא). גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו, ולפי שהיו שטופים בעבודה זרה אמר להם (פסוק כא) משכו וקחו לכם, משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן של מצוה:

(מח) ועשה פסח - יכול כל המתגייר יעשה פסח מיד, תלמוד לומר והיה כאזרח הארץ, מה אזרח בארבעה עשר אף גר בארבעה עשר: